

Sygn. akt I UK 46/16

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania M. Ś.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o ustalenie obowiązku ubezpieczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 października 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 13 października 2015 r. oddalił apelację wnioskodawczyni M.Ś. od wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 4 grudnia 2014 r., mocą którego oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z 16 maja 2013 r., stwierdzającej, że M.Ś. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej podlega ubezpieczeniom społecznym według prawa polskiego.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną wnioskodawczyni. Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego: 1/ art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z dnia 7 czerwca 2004 r.; dalej: „rozporządzenie nr 883/2004”); 2/ art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia

(WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE. L 2009.284, s. 1, dalej: „rozporządzenie nr 987/2009”); 3/ art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009; 4/ art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia 883/2004; 5/ art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004; 6/ art. 16 ust. 4 rozporządzenia nr 883/2004. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...), ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego, a także decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z 16 maja 2013 r. i przekazanie sprawę organowi rentowemu do ponownego rozpoznania. Ponadto wniosła o zasądzenie na rzecz wnioskodawczynie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w tym postępowaniu, według norm przepisanych.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano oczywistą zasadność skargi. Uzasadniając wniosek podkreślono, że Sąd Apelacyjny, rozpoznając apelację ubezpieczonej, przyjął ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i podzielił jego pogląd prawny, prowadzący do naruszenia szeregu przepisów wspólnotowego prawa materialnego, w tym w szczególności art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004, zawierającego normę kolizyjną wskazującą na ustawodawstwo właściwe dla ubezpieczenia społecznego osoby wykonującej pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich Unii, przez jego niezastosowanie w stosunku do zaistniałego w sprawie stanu faktycznego, skutkujące wadliwym ustaleniem względem wnioskodawczynie świadczącej na Słowacji pracę najemną, ustawodawstwa polskiego jako właściwego. Tym samym zarówno rozstrzygnięcia sądów obu instancji, jak również poprzedzająca je treść decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. stanowią orzeczenia sprzeczne z bezwzględnie obowiązującą normą prawa wspólnotowego, wyłączającą możliwość ustalenia prawa właściwego dla tego stosunku prawnego w inny sposób, aniżeli wskazany przez normę dotyczącą koordynacji ubezpieczeń społecznych, to jest przez ustalenie, iż osoba wykonująca zarówno pracę najemną, jak też działalność na własny rachunek, podlega w zakresie regulacji dotyczących ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu państwa, w którym wykonuje pracę najemną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych a art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione,

a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007, z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/8, LEX nr 459291, z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie wskazania tej przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego

oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, iż przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wypada stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej w skardze kasacyjnej okoliczności przemawiających za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Stawiając tezę o oczywistej zasadności przedmiotowej skargi kasacyjnej, jej autor zarzuca naruszenie szeregu przepisów wspólnotowego prawa materialnego, nie wskazując jednak owych przepisów. Argumentów za spełnieniem tejże przesłanki przedsądu należałoby zatem poszukiwać w innych elementach konstrukcyjnych skargi, tj. w podstawach i zarzutach kasacyjnych oraz ich uzasadnieniu. Natomiast co do sugerowanej obrazy art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z dnia 7 czerwca 2004 r.; dalej: „rozporządzenie nr 883/2004”), zgodnie z którym osoba wykonująca zarówno pracę najemną, jak też działalność na własny rachunek, podlega w zakresie regulacji dotyczących ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu państwa, w którym wykonuje pracę najemną, warto zauważyć, że u

podstaw zaskarżonego rozstrzygnięcia legło ustalenie, iż w wyniku zainicjowanej przez organ rentowy procedury opisanej w art. 16 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE. L 2009.284, s. 1, dalej: „rozporządzenie nr 987/2009”), słowacka instytucja ubezpieczeniowa dokonała weryfikacji pracowniczego tytułu ubezpieczenia społecznego wnioskodawczyni i wydała prawomocną decyzję negującą tenże tytuł, w konsekwencji czego uznano, że skarżąca legitymuje się tylko jednym tytułem ubezpieczenia społecznego, jakim jest prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce. Skoro zaś słowacka instytucja ubezpieczeniowa wydała negatywną dla wnioskodawczyni decyzję, to przez próby wykazania braku marginalności zatrudnienia w rozumieniu art. 14 ust. 5b rozporządzenia nr 987/2009 nie można restytuować przed polskim organem ubezpieczeniowym (jak i sądem) obowiązku ubezpieczenia z tytułu wykonywania pracy najemnej na terenie Słowacji i – w rezultacie tego - stosowania art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004. Dywagacje skarżącej na temat kwalifikowanego naruszenia przez Sąd drugiej instancji powołanego przepisu są zatem oderwane od ustalonego w sprawie stanu faktycznego.

Konkludując: wobec niewykazania istnienia powołanej w skardze kasacyjnej przesłanki przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.